

Opgave 3 Nederland tegen terrorisme

Bij deze opgave hoort tekst 9 uit het bronnenboekje.

Inleiding

Naar aanleiding van de aanslagen in New York (2001), Madrid (2004) en Londen (2005) is ook in Nederland terrorisme uitgegroeid tot één van de belangrijkste onderwerpen op de veiligheidsagenda en zijn verschillende maatregelen genomen om Nederland beter te beveiligen tegen een terroristische aanslag. Met de moord op de filmmaker Theo van Gogh op 2 november 2004 kreeg Nederland voor het eerst zelf te maken met een terroristische aanslag, geïnspireerd door de 'gewelddadige jihad'. Naast de massale blijken van afschuw over de moord, leidde deze gebeurtenis ook tot angst voor een verscherping van de binnenlandse verhoudingen.

Volgens een rapport van het Sociaal en Cultureel Planbureau (2009) maakt meer dan veertig procent van de Nederlanders zich zorgen over een terroristische aanslag in het eigen land (dat is boven het Europese landengemiddelde).

In een interview (tekst 9) gaat Rik Coolsaet, hoogleraar Internationale Betrekkingen aan de universiteit van Gent, in op deze angst voor terrorisme en bepleit terrorisme in een perspectief te plaatsen.

Lees de regels 1 tot en met 29 van tekst 9.

Terrorisme beoogt angst onder de bevolking te zaaien.

- 2p **22** Noem twee andere voorbeelden van immateriële 'schade' waartoe (internationaal) terrorisme kan leiden.

Media willen mensen informeren over belangrijke maatschappelijke verschijnselen zoals terrorisme.

- 2p **23** Welk ander belang kunnen media hebben naast een journalistiek belang bij berichtgeving over terrorisme en criminaliteit? Licht je antwoord toe.

Lees de regels 30 tot en met 52 van tekst 9.

Coolsaet constateert: de publieke opinie associeert terrorisme met moslims, terwijl de feitelijke cijfers van terrorisme in Europa dat niet rechtvaardigen.

- 2p **24** Geef een mogelijke verklaring voor deze beeldvorming in de publieke opinie vanuit het begrip 'mediaframe'.

Lees de regels 53 tot en met 63 van tekst 9.

Om terrorisme beter te kunnen bestrijden, werd de wetgeving aangepast. (Zo is er nu de Wet Terroristische Misdrijven met daarin een verbod op het samenspannen ter voorbereiding op een terreuraanslag en een verbod op het werven van mensen voor een gewapende strijd in het buitenland.)

Nieuwe wetgeving is noodzakelijk op grond van het legaliteitsbeginsel.

- 2p **25** Leg uit wat het legaliteitsbeginsel inhoudt.
Leg vervolgens uit dat het legaliteitsbeginsel een noodzakelijk beginsel is voor de rechtsstaat(gedachte).

- Coolsaet vindt dat inlichtingen- en politiediensten de mogelijkheid moet worden gegeven om terreuraanslagen te verhinderen. In Nederland zijn bijzondere opsporingsbevoegdheden ingevoerd op basis waarvan aan 'vroegsporing' kan worden gedaan. Een voorbeeld daarvan is het inzetten van politie-infiltranten of andere opsporingsambtenaren, die in het criminele circuit binnendringen zonder dat (er al) sprake is van formele verdachten.
- 2p **26** Noem nog twee andere voorbeelden van bijzondere opsporingsbevoegdheden om terrorisme te bestrijden.
- Opsporingsbevoegdheden mogen alleen worden ingezet wanneer er formeel sprake is van een verdachte.
Bijzondere opsporingsbevoegdheden kunnen worden ingezet voordat er formeel sprake is van een verdachte.
- 2p **27** Geef een omschrijving van het begrip 'verdachte' zoals in het algemeen wordt gehanteerd.
Leg aan de hand van een voorbeeld uit dat bij de bestrijding van terrorisme het begrip 'verdachte' verruimd is.
- In hetzelfde interview (niet in tekst 9 opgenomen) stelt Coolsaet:
"Ik constateer dat in Nederland juristen veel uitgesproken kritiek hebben op een mogelijke 'big brother-staat' door de antiterrorisme-wetgeving." Hij doelt op het maatschappelijk debat dat in Nederland ontstond naar aanleiding van de verscherpte antiterrorisme-wetgeving.
- 2p **28** Welk dilemma van de rechtsstaat heeft centraal gestaan in dit maatschappelijke debat?
Licht dit dilemma vervolgens toe met behulp van een voorbeeld van een nieuwe opsporingsbevoegdheid bij terrorismebestrijding.
- Lees de regels 64 tot en met 77 van tekst 9.*
- 2p **29** De interviewer stelt dat het antiterrorismebeleid averechts zou kunnen werken. Met welke theorie over de oorzaak van criminaliteit kan je dit standpunt ondersteunen? Licht je antwoord toe.
- Lees de regels 78 tot en met 100 van tekst 9.*
- 2p **30** Welke theorie over oorzaken van criminaliteit herken je in de conclusies van de AIVD? Licht je antwoord toe.
- Lees de regels 101 tot en met 130 van tekst 9.*
- 3p **31** Om ervoor te zorgen dat een verdachte daadwerkelijk kan worden bestraft, moet de tenlastelegging heel zorgvuldig worden opgesteld. Welke actor heeft in het strafproces de taak om te zorgen voor de omschrijving van het delict in de tenlastelegging?
Noem ook twee andere taken van deze actor **binnen** de opsporingstaak **of** de vervolgingstaak tijdens het strafrechtelijk (voor)onderzoek.

Zie de regels 101 tot en met 124 van tekst 9.

Als niet alle bestanddelen uit de delictomschrijving zijn bewezen, moet bij gebrek aan bewijs vrijspraak volgen.

Of op bepaald gedrag een straf volgt, hangt af van nog meer factoren.

- 2p **32** Noem twee andere voorwaarden waaraan voldaan moet zijn voordat een straf kan worden opgelegd.

Lees de regels 131 tot en met 154 van tekst 9.

Bij de bestrijding van criminaliteit kunnen twee vormen van overheidsbeleid worden onderscheiden: een repressieve en een preventieve aanpak. In de regels 145-149 stelt Rik Coolsaet dat een eenzijdige repressieve aanpak te weinig oplevert.

- 2p **33** Geef twee andere citaten waaruit blijkt dat hij een meer preventieve aanpak van terrorisme voorstaat.

Opgave 3 Nederland tegen terrorisme

tekst 9

Rik Coolsaet: "Plaats terrorisme in perspectief"

In dit sterk ingekorte artikel wordt Rik Coolsaet, docent internationale politiek aan de universiteit van Gent, geïnterviewd door Hans van Scharen.

U schreef dat de impact van het internationaal terrorisme na 9/11 werd overdreven. Ziet u die overdrijving nog steeds?

5 "Jazeker. Er vinden wereldwijd pakweg een paar honderd aanslagen plaats die te maken hebben met internationaal terrorisme. Het is niet juist om inter-
10 nationaal terrorisme te beschouwen als een fundamentele bedreiging voor samenlevingen."

Sommige politici of opiniemakers zullen vinden dat je met zo'n uitspraak de angst van 'de mensen' bagatelliseert¹⁾.

15 "Nee, ik zeg alleen dat de angst niet in overeenstemming is met de werkelijkheid. Ik wil deze angst niet bagatelliseren. Want dat de angst bestaat en
20 reëel is, is precies de reden waarom ik erover schrijf. De vraag is hoe je die angst beantwoordt: neem je een heleboel maatregelen of probeer je de angst van mensen te relativeren door middel
25 van rationele argumenten? Die laatste weg is sinds 2001 de mijne: plaats terrorisme in perspectief, opdat mensen minder bang zijn. Plaats de spiegel van de werkelijkheid tegenover de angst.
(...)

30 En als je bijvoorbeeld kijkt naar het laatste rapport over terrorisme in de EU van Europol, met het overzicht van 2007, dan zie je dat het aantal aanslagen in Europa wel is verhoogd ten
35 opzichte van 2006. Maar ruim negentig procent van de aanslagen bestaat uit heel kleinschalige acties als brandstichtingen van de Baskische ETA²⁾.

Het heeft dus niets te maken met
40 catastrofaal terrorisme door jihadi's³⁾. Wat we moeten doen is het terrorisme in perspectief plaatsen en het plaatsen naast andere risico's die het leven kent."

Uit dat Europol-rapport blijkt ook dat van de honderden aanslagen in 2007 er slechts vier gerelateerd zijn aan 'islamisme'.

45 "Maar de publieke opinie associeert terrorisme nog steeds met moslims. Dit beeld komt dus niet overeen met de cijfers.
50 Aan de andere kant wil dat niet zeggen dat sommige moslimextremisten niet uit zijn op zo grootschalig mogelijke terreurdaden. Daarvoor moet je
55 inlichtingen- en politiediensten de mogelijkheid geven om die te verhinderen. Waar ze tot nu toe goed in geslaagd zijn in Nederland en België.
60 Maar nogmaals, het is geen kwestie van onderschatten, maar ook niet van overschatten."

Deskundigen vrezen een selffulfilling prophecy: als je je beleid te veel richt op één specifieke groep – lees moslims – dan loop je het risico het tegenovergestelde te bereiken van wat je wil, dus verdere radicalisering van individuen of kleine groepen.

65 "Pure repressie werkt contraproductief. Het gevolg is dat je de samenleving opsplijt in moslims en niet-moslims, precies zoals de neoradicalen willen.
70 Linkse, rechtse of islamitische haatzaaiers moeten op dezelfde manier worden bestreden." (...)

80 **[Een groep deskundigen] zegt dat het altijd individuen in een groep zijn, die ervoor zorgen dat radicalisme doorschiet naar geweld.**

“Ja, religie of ideologie worden gebruikt om terreurdaden te rechtvaardigen, maar zijn op zichzelf niet de bron ervan.

85 Bij alle mensen die radicaliseren – religieus of politiek – zie je hetzelfde vertrekpunt: een gevoel dat een relatief grote groep onrechtvaardig behandeld wordt. Een heel kleine groep gaat
90 proberen om via terreur iets aan die ongelijkheid te doen.” Rik Coolsaet verwijst naar de zeer recente conclusies van de Nederlandse geheime dienst, de AIVD, die jarenlang twintig jihadisten
95 volgde, die de strijd nu hebben opgegeven. “Dat komt niet door de dure overheidsprogramma’s tegen radicalisering, integendeel. Wel omdat ze nu een job hebben, een huwelijk of
100 kinderen.”

In Nederland zie je, als je dat vergelijkt met België, aan de lopende band vrijspraken. Blijkbaar is de rechterlijke macht lang niet altijd overtuigd van het feit dat er strafrechtelijke overtredingen worden gepleegd door radicale moslims.

110 “Ik zie dat het aantal vrijspraken in België relatief klein is. De verdachten die naar een rechtbank worden door-
gestuurd, worden op basis van het politiedossier ook bijna allemaal veroordeeld. In Nederland, de Verenigde
115 Staten en Groot-Brittannië is dat niet het geval. Verdachten komen daar in meerderheid vrij omdat er niets straf-

baars kan worden bewezen. (...) In België is de tenlastelegging veel strakker en duidelijker omschreven, op basis van de vraag of een verdachte nu wel of niet een misdrijf heeft gepleegd. In de Hofstadzaak werden verdachten en getuigen uitvoerig ondervraagd door de rechter over de rol van de islam. In
120 België was dat nooit het geval bij terrorismeprocessen. De politiek-ideologische en religieuze kant van de zaak heeft bij terrorismeprocessen in België nooit zo’n rol gespeeld als in
125 Nederland.”

Tot slot. U schreef eerder dat we niet op de goede weg zijn als het gaat om de bestrijding van terrorisme. Hoe staan we er nu voor?

135 “Wat er verandert, is dat men niet langer vermijdt om over de grondoorzaken van terrorisme te spreken, ook niet in de Verenigde Staten. Ook daar beseft men dat het terrorismeverhaal niet eindigt door de kopstukken van een terroristisch netwerk gevangen te nemen. Men beseft daar nu langzamerhand ook dat je terrorisme alleen kunt overwinnen via een gemeenschap.
140 De handreiking⁴⁾ die de Amerikanen nu doen naar de moslimgemeenschap, toont aan dat men leert van de tot onvoldoende resultaten leidende repressieve aanpak van de laatste jaren. Als terrorisme mede voortvloeit uit een
145 gevoel van onrechtvaardigheid, dan moet je ook iets doen aan de onrechtvaardigheid waaraan die kleine groep extremisten zijn hele verhaal ophangt.”

*bron: naar Crimelink, 16 juni 2008 (en Knack, april 2010)
Crimelink is een tijdschrift en een website over criminaliteit en veiligheid.
Knack is een Belgisch actualiteitenmagazine, opinietijdschrift en weekblad.*

noot 1 bagatelliseren = als onbelangrijk voorstellen

noot 2 ETA: een terroristische organisatie die aanslagen pleegt in de hoop dat de Spaanse regering een onafhankelijk Baskenland zal erkennen.

noot 3 jihadi: deze term verwijst meestal naar iemand die zich bezighoudt met islamitisch terrorisme.

noot 4 Deze handreiking slaat op het nieuwe beleid van president Obama.